

УДК 361.01

СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ТА СОЦІАЛЬНА РОБОТА З БЕЗРОБІТНИМИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ

Бартош Олена Павлівна
м.Ужгород

В статті розглянуто особливості соціальної політики та соціальної роботи з безробітними у великій Британії. Наведено приклад успішно реалізованих програм, направлених на подолання безробіття в цій країні.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна робота, безробітні, програми уряду.

Соціальна робота у сфері зайнятості є невід'ємною сферою соціального захисту різних цільових груп і категорій населення, її вирізняють свої особливі форми, методи роботи, соціальні технології, сфери соціального впливу.

На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається загострення проблем зайнятості. Економічна криза, яку нині переживає Україна, негативно впливає на ринок праці. Незмінно висо-

кою залишається кількість безробітних і в Європейському Союзі.

Аналіз наукової літератури дозволяє зробити висновок, що соціальні питання безробіття вивчали такі науковці як: І.Зверева [1], А.Й.Капська [2], О.Пазюк та О.Пономарьова [3], Е.Ліанова, О.Палій та В.Скуратівський [4] та ін. А проблема соціальної роботи з безробітними у Великій Британії не була спеціальним предметом вивчення в Україні.

Мета статті – розглянути особливості соціальної роботи з безробітними у Великій Британії.

Велика Британія, як і кожна інша країна, має власні специфічні особливості в наданні соціальних послуг. Крім того, ці особливості існують навіть в різних регіонах однієї і тієї ж країни, що є особливо характерним для Великої Британії, де професійна соціальна робота була розпочата ще в XIX столітті та на сьогодні

характеризується високим рівнем розвитку [5].

Вивчення і аналіз державних документів дає підставу стверджувати, що соціальна політика Великої Британії спрямована на вирішення таких глобальних державних проблем, як:

- боротьба з бідністю;
- надання оплачуваних робочих місць, тобто боротьба з безробіттям, вирішення проблем зайнятості;
- здоров'я нації, здоровий спосіб життя, створення служби здоров'я;
- підвищення загальноосвітнього рівня підростаючого покоління;
- професійна підготовка та надання стартових можливостей для активної участі молоді в трудовому процесі суспільства;
- надання державної підтримки та допомоги хворим, інвалідам (дітям, дорослим, перестарілим);
- опіка сім'єю – як частинкою суспільства, як провідного фактору процесу первинної соціалізації;
- організація економічної та природоохоронної діяльності населення;
- організація етнокультурної діяльності, відродження та розвиток прогресивних народних традицій, звичаїв, обрядів та ремесел;
- створення в соціумі (община, квартал, мікрорайон) дозвілених, трудових та інших видів спілнот дітей, молоді та дорослих;
- профілактика та корекція поведінки молоді як важливої частини молодіжної політики;
- турбота та необхідна допомога військовослужбовцям та їх сім'ям;
- підготовка компетентних соціальних працівників [6]; [7].

На сьогодні соціальна політика Великої Британії органічно інтегрована практично в усі сфери суспільного життя. Вона міцно пов'язана з фінансовими структурами і економікою країни, з освітньою і культурною політикою, демографією і медициною, екологією і природоохоронною діяльністю і має досить чітко виражений гуманістичний характер, який утверджує загальнолюдські цінності, спираючись у той самий час на цінності, традиції і звичаї своєї.

Вивчення основних напрямків соціальної політики у Великій Британії дає змогу стверджувати, що соціальна робота направлена на практичну її реалізацію. Відповідно з цим створена система соціальної служби, яка передбачає надання різнопланових соціальних послуг населенню.

Британська дослідниця А.Бріггс (Asa Briggs) [8] в класичному есе про британську державу загального добробуту визначила три її основні елементи:

- забезпечення мінімальних стандартів, у тому числі мінімальний дохід;
- соціальний захист у разі відсутності безпеки;
- надання послуг на найвищому рівні.

Як підкреслюють британські вчені Б.Мундей та Дж.Лейн (Brian Munday, George Lane) [9], у Великій Британії термін «особисті соціальні послуги» («personal social services») використовується для позначення послуг, за які відповідають департаменти соціальних служб органів місцевого самоврядування, а також незалежні некомерційні та комерційні служби, які працюють в цьому секторі. Однак, цей термін не є визнаним в інших Європейських країнах. Деякі використовують коротший термін «соціальні послуги» («social services»), але більш поширеним в службах Європейських країн стає на сьогодні термін «соціальна опіка» («social care»), яку забезпечують соціальні працівники та інші професіонали для таких клієнтів як, наприклад, безробітні, діти і сім'ї, люди похилого віку і люди з різним типом недієздатності.

Більшість вчених [10]; [11]; [12]; [13]; [14] виокремлюють такі основні сектори в системі соціальної опіки Великої Британії:

1. Неформальний сектор сім'ї, друзів і сусідів. Цей сектор за-

лишається найбільш важливим джерелом опіки і піклування, підтримки для індивідів, які цього потребують.

2. Волонтерський або незалежний сектор, де свій посильний вклад вносять неоплачувані волонтери і групи самопомоги, часто також великі некомерційні агентства з питань соціальної опіки. Останні можуть отримувати державне фінансування, але вони не є державними агентствами.
3. Державний сектор, переважно регіональні і місцеві урядові відомства і агентства, які наймають соціальних працівників та інші групи оплачуваного персоналу.
4. Комерційний сектор, де послуги опіки надаються з метою отримання прибутку, який далі розподіляється між персоналом або власниками.

Друга ключова особливість системи соціальної опіки Великої Британії є її конкретні функції. Головні з них є такі:

1. Надання опіки і піклування, підтримки: сюди відносять такі питання, як наприклад, кому, за яких обставини, як і яким сектором вони надаються – це залежить від кожної країни, але ця функція залишається центральною для всіх систем.
2. Захист: зокрема, дітей, людей похилого віку і людей з різним типом недієздатності (наприклад, розумова хвороба), бо вони можуть бути дуже уразливі через обставини різного роду, такі як, наприклад, батьківське неадекватне ставлення, зловживання або експлуатація іншими, тому суспільство забезпечує певну ступінь захисту через надання послуг соціальної опіки.
3. Регулювання: в залежності від моделі соціальної опіки, якою користується країна, важливою функцією державного сектора є регулювати види діяльності інших секторів, які надають соціальну опіку. Це має відношення до обговорення питання задіяння комерційних служб, які у Великій Британії, наприклад, ретельно регулюються департаментами соціальних послуг органів місцевого самоврядування.
4. Стимулювання і координація опікуванню: всі системи повинні продовжувати пошуки нових ресурсів на фінансування і розширювати вже існуючі через обмежену природу формальних ресурсів і необмежену потребу в соціальному опікуванні.
5. Соціальний контроль: включає посилення суспільних норм, правил і процедур. Наприклад, поведінку молодих правопорушників і деяких розумово хворих людей можна розглядати не тільки з точки зору їх власних інтересів, а як загрозу іншим людям, тому в багатьох країнах функція соціальної опіки полягає в забезпеченні як опіки, так і контролю за цими індивідами. Однак, це не є універсальним твердженням і деякі фахівці переконують, що соціальний контроль не є частиною соціальної опіки. В деяких країнах за поведінку молодих правопорушників відповідає правова система, а за поведінку розумово хворих людей – правова система та система охорони здоров'я.
6. Соціальна інтеграція: деякі групи громадян, як, наприклад, бідні люди, люди з етнічних груп та люди з недієздатністю часто зазнають «соціального виключення» («social exclusion»), тобто заперечуються їх повні права на громадянство в їх суспільствах. Соціальне опікування є одною, але не єдиною суспільною системою, функцією якої є допомогти досягнути кращої інтеграції суспільно виключених груп.

Останній піковий рівень безробіття у Великій Британії був спричинений всесвітньою економічною кризою 2008 року. Бюро національної статистики станом на травень 2009 року зафіксувало рекордний рівень кількості безробітних у Великій Британії в 2,38 мільйона чоловік, або 7,6% економічно активного населення. За три місяці з березня по травень 2009 року число офіційно зареєстрованих безробітних в Об'єднаному Королівстві зросло на 281 тисячі чоловік. Це стало найрізкішим зростанням чисельності безробітних з 1995 року. Водночас кількість людей, які отримували допомогу по безробіттю, у червні 2009 збільшилася на 23 тисячі 800 чоловік до 1,56 мільйона. Проте, ці цифри виявилися нижчи-

ми, ніж передбачали британські аналітики [15] і станом на липень 2010 року рівень безробіття у Великій Британії вже складав 4,5%.

Безробіття є проблемою національного масштабу Великої Британії. Не зважаючи на зміни урядів, були розроблені і реалізовані ряд цікавих ініціатив та програм. В цій країні за реалізацію програм для безробітних відповідає Департамент з питань зайнятості (Training and Enterprise Councils). Однак, останнім часом все більше програм виконуються на рівні та за безпосередньої відповідальності органів місцевої влади. Тому, для прикладу, в Англії, Уельсі та Шотландії були створені 104 місцеві ради з питань професійної підготовки та підприємництва за партнерства з роботодавцями. Уряд чітко встановлює вимоги до використання коштів з бюджету, що розробляється для таких місцевих рад. Місцеві ради з питань професійної підготовки та підприємництва:

- надають консультації, поради та інформаційні послуги про наявність вільних робочих місць;
- співпрацюють з центрами зайнятості населення;
- розробляють та впроваджують нові програми зайнятості населення [16].

Так, наприклад, починаючи з 1986 року було запроваджено програму «Перезавантаження» (Restart), яка діє і на сьогодні. В рамках цієї програми кожен, хто був безробітним протягом 6 місяців, запрошувався на співбесіду до консультанта. Такі співбесіди є обов'язковими, а ті особи, які їх не відвідують можуть втратити допомогу по безробіттю. За цією програмою безробітному пропонують:

- приєднатися до так званого «джобклубу» (jobclub), де пропонують пройти навчання та отримати поради стосовно того, як краще шукати роботу, скористатися з цією ціллю безкоштовним доступом до телефону, інтернету, газет тощо;
- пройти курси «перезавантаження», метою яких є відновити довіру і мотивацію, надати практичну допомогу в пошуці роботи;
- семінари «джобплан» (jobplan), які передбачені для осіб, які залишаються безробітними протягом року. Тематика семінарів включає оцінку практичних навичок і якостей, необхідних для пошуку та отримання роботи.

Всі ці програми є відкритими і для людей з обмеженими можливостями. Спеціально для них створені групи оцінки та дорадництва (Placing Assessment and Counselling Teams). Керівники таких груп також проводять семінари та надають послуги дорадництва і для роботодавців [17].

Відомими також є молодіжні програми зайнятості (Youth Training). Початок їм був покладений ще у 1980-х роках за ініціативи британського уряду. Метою програм є надання можливості підготовки та отримання практичного досвіду роботи для всіх осіб віком від 16 років, які не навчаються за денною формою, працюють неповний робочий день. Пройшовши навчання за цією програмою молодь отримує стипендію в розмірі £35 на тиждень та після завершення навчання професійну кваліфікацію другого рівня (National Vocational Qualification (NVQ) Level 2). За даними Палати Общин (House of Commons) щорічно приблизно 7% молодих людей виходять на ринок праці через такі молодіжні програми [18].

Різні схеми підготовки молоді в різні періоди піддавалися критиці з ряду причин. На початку вони не були обов'язковими, але в 1988 році соціальну допомогу почали призначати віком від 16-17 років. Таким чином, система підготовки кадрів стає ефективною за умови, що вона буде обов'язковою. Ці схеми підготовки не дають молоді ніякої гарантії зайнятості після їх проходження, тому молодь обурювала низька оплата за участь в цих програмах. Крім того, пропонувані схеми досить різнилися за якістю. Деякі з них були дуже хороші, пропонуючи високоякісну підготовку і цінний досвід роботи, інші – не відповідали цьому стандарту і пропонували отримати досвід нудної роботи з мінімальним рівнем навчан-

ням. Часто молоді люди вважали, що їх використовують в якості джерела дешевої робочої сили, тому ці схеми інколи служили для зростання, а не до зниження рівня безробіття. І все-таки загальна статистика Палати Общин каже, що більше половини молодих людей за молодіжними схемами знайшли роботу після закінчення навчання:

- 28% знайшли постійну роботу у роботодавця, в якого вони проходили навчання;
- 25% знайшли постійну роботу у іншого роботодавця;
- 4% працюють неповний робочий день;
- 3% пішли на повні курси перепідготовки;
- 6% взяли участь в інших схемах підготовки кадрів;
- 6% зайнялися іншими справами
- 28% залишилися безробітними [19].

Молоді люди також мають можливість отримати спеціальні кредити на навчання у конкретного роботодавця.

У 1993 році для осіб, які залишалися непрацевлаштованими вже довший період, стартувала програма «Навчаємось працювати» (Learning for work). Ця програма дозволяє особам відвідувати курси підвищення кваліфікації.

Інша програма «Кредит для розвитку кар'єри» (Career development loans) була запропонована Міністерством з питань зайнятості у співпраці банками. Кредити надавалися особам для оплачувати навчання. Їх розмір в середньому складав від £200 до £5000, що дозволяло оплатити до 80% витрат на оплату за навчання та витрат на закупівлю книжок. Кредит можна витратити на курс, що триває до року, або на перший рік навчання на кількарічному курсі. Виплати по кредиту особою банкам не проводяться протягом перших трьох місяців. За цей час відсотки виплачуються державними центрами зайнятості.

Безробітні можуть також отримати допомогу для започаткування власного бізнесу. Ця схема передбачає отримання щотижневої суми грошей для тих осіб, які охочі стати самозайнятими. На сьогодні за такі програми відповідають місцеві ради з питань професійної підготовки та підприємництва, тому правила та вимоги до отримання цієї допомоги варіюються в залежності від регіону країни. Загалом особи, які були безробітними протягом принаймні 6 тижнів, можуть претендувати на допомогу в розмірі від £20 до £90 на тиждень протягом періоду від 26 до 66 тижнів.

Розглянемо детальніше функціонування міського центру зайнятості населення «JobcentrePlus» м.Лінкольн (графство Лінкольншир, Англія).

У приміщенні немає перегородок, стін, ізоляції, обмежень. У центральному залі знаходиться декілька автоматизованих машин (на зразок наших банківських автоматів), при використанні яких можна отримати необхідну інформацію про вакансії, причому не тільки в цьому графстві, а й пропозиції про роботу в європейських та міжнародних фірмах. Інформація надається в зручному вигляді – як чек, на якому виведено час, місце запропонованої роботи, вимоги щодо кваліфікації, соціальний пакет та інші відомості. Якщо вакансія заповнюється, вона відразу ж видаляється з бази. Доступною є безкоштовна телефонна лінія. Будь-хто може прийти в службу і зателефонувати за наданим списком абонентів та дізнатися свої права на державну допомогу. Все частіше безробітні на сьогодні отримують необхідну інформацію через Інтернет, не виходячи з дому. Спочатку планувалося, що служба зайнятості буде надавати весь комплекс послуг клієнтам в одному місці. Але розвиток автоматизованої системи нарахування допомог (на картку, після надання документів онлайн, і не тільки для безробітних, а й для всіх інших груп отримувачів соціальних допомог), призвів до швидкого старіння цього проекту.

Звернення в службу зайнятості відбувається за наступним правилом. Якщо людина втратила роботу, то дзвонить по «гарячій лінії» в центральну службу. При необхідності її запрошують на зустріч з фахівцем. Прийнято диференціювати клієнтів на дві

групи. Першу групу складають люди, які можуть працювати (за медичними показаннями). Їм виділяється допомога і пропонуються різні можливості з пошуку роботи. У другу групу включають клієнтів, які не мають можливості працювати (наприклад, за станом здоров'я).

«JobcentrePlus» практикує програми для працездатних безробітних. Однією з них є програма «Повернення до праці». В рамках програми проводяться тренінги, наприклад, як отримати роботу, як її шукати, які організації та фірми існують, як скласти резюме, як користуватися банком вакансій. Самі фахівці вважають, що у безробітного змінюється уявлення про бажане місце роботи протягом часу безробіття. Спочатку його/її долають думки про те, як прогнати сім'ю або чим сплатити кредит. В цей час він/вона надзвичайно розбірливо відноситься до пропозицій про працю. Згодом (зазвичай вже тижнів через три невдалого пошуку роботи) його/її бажання змінюються, людина погоджується на менш престижну роботу або думає про зміну спеціальності. У цей момент починається все спочатку: людина бере участь в тих самих тренінгах, але ставить перед собою інші цілі.

Багато дорослих безробітних беруть участь в програмі включення в роботу на майданчиках сторонніх організацій, наприклад, компанії проводять тренінги та стажування на робочому місці. Там же людини виплачується допомога по безробіттю. Аналіз показує, що найбільш популярними освітніми тренінгами є будівельна справа, адміністрування та охорона [19].

Але далеко не кожному надається можливість пройти навчання за популярними програмами, оскільки служба орієнтується на наявність відповідних робочих місць на ринку праці. Для багатьох безробітних участь в короткострокових освітніх тренінгах (до 1 року) є необхідним, оскільки знайти місце роботи можна, тільки надавши сертифікат. А служба зайнятості їх видає! Так, для того щоб стати охоронцем необхідно пройти чотириденний (безкоштовний) тренінг і отримати відповідний сертифікат. Крім того, для зняття мовних бар'єрів, іноземці ходять на курси англійської мови (це теж безкоштовно).

Допомога у працевлаштуванні молодим безробітним (18-24 років) включає чотири етапи. Під час першого етапу (до 13 тижнів безробіття) молодь раз в два тижні відзначається в службі зайнятості. На другому етапі (з 13 до 26 тижнів) необхідно один раз на тиждень приходити в службу зайнятості, де з клієнтом розмовляє фахівець. Безробітний повинен розповісти, що він/вона зробили, як шукали роботу. Під час бесіди обговорюються будь-які проблеми клієнта: залежність, стан здоров'я, становище дітей, судимість тощо. Співробітники намагаються допомогти в кожному конкретному випадку. Якщо активність молоді людини невелика, умови договору не дотримувалися, він/вона можуть залишитися без допомоги на 1, 2, 13, 26 тижнів. Однак рішення фахівця приймає не одноосібно. По-перше, особиста справа клієнта направляється незалежному експерту (часто з іншої служби зайнятості), який або підтверджує прийняте рішення, або спростовує його. На третьому етапі безробіття (26-52 тижнів) з клієнтом розмовляє вже провідний спеціаліст. Такі фахівці розташовуються на другому поверсі будівлі служби. Після співбесіди молодому безробітному пропонують зайняти робоче місце в громадському секторі. Таке місце надається на 6 місяців, при цьому зарплата не виплачується. Мета – збереження трудових навичок або навчання новим видам трудової діяльності. В цей час безробітний продовжує отримувати допомогу, хоча служба виключає його із загальної статистики безробіття. Незважаючи на примусовий характер праці, люди задоволені програмою. Наприклад, дівчина, яка доглядала за тваринами, потім знайшла собі місце роботи в цьому секторі. Якщо, після останнього, четвертого етапу, робота не знайдена все починається спочатку, включаючи виплату допомоги по безробіттю.

До групи тривало безробітних осіб входять особи з психо-

соціальними проблемами, що мають значні бар'єри при працевлаштуванні. У них можуть бути відсутні навички до праці, освіта або ж отримана освіта вже втратила актуальність в даний час, це можуть бути особи без трудового досвіду, з кримінальним минулим тощо. Люди з подібними проблемами нерідко повертаються в службу зайнятості після недовготривалої зайнятості.

У службі зайнятості здійснюється лізинг робочої сили. При наявності вакансій на підприємствах служба зайнятості посилає туди безробітних на тимчасову роботу. Крім того, кожен співробітник служби зобов'язаний двічі на тиждень виїжджати у в'язницю для надання допомоги в працевлаштуванні тим, хто готується вийти на свободу. До обов'язків співробітників входить також і вирішення житлових проблем тих, хто перебуває у в'язниці.

Англійські служби зайнятості мають планові цифри по допомозі безробітним у працевлаштуванні. Загальна мета – 92% безробітних повинні помяти свій статус. За останніми даними, служба зайнятості в м.Лінкольн виконала план на 87%. Людей або працевлаштували, або вони беруть участь в програмах служби. Хоча служба не дотягла до планових показників, вона вважається однією з кращих у Великобританії за результатами роботи і протягом вже багатьох років входить в Топ-десятьку [20]. Недовиконання плану передбачає підготовку співробітниками служби плану заходів, виконання якого дозволило б поліпшити становище.

«JobcentrePlus» спільно з адміністрацією міста реалізовує різні соціальні програми. Наприклад, є група співробітників, які займаються питаннями полегшення становища сімей. Однак консервативні імпульси сучасної соціальної політики в країні, швидше за все, приведуть до її згорання. Якщо раніше один з батьків міг не працювати до моменту виповнення дитині 16 років, отримуючи допомоги, то тепер це право дається тільки до 10 дня народження дитини. У найближчих планах уряду ще скоротити цю пільгу до виповнення дитині 7 років.

Соціальні працівники адміністрації міста спільно зі службою зайнятості реалізують програму соціальної підтримки осіб, які здійснюють догляд за хворими людьми (родичами, друзями, сусідами). Якщо людина не працює в цей час, йому/їй виплачується допомога. Допомога по догляду виплачується незалежно від наявності інших працездатних членів домогосподарства і відповідно до загального доходу, а також наявних накопичень. Сама допомога становить 50 фунтів на тиждень, ще дозволено мати до 95 фунтів на тиждень іншого трудового доходу. Якщо людина, яка доглядає за хворим, вирішить працювати, на цей час хворому надається безкоштовний професійний догляд (на дому). Трапляється, що в домогосподарствах виникає «подвійний догляд»: двоє хворих людей доглядають один за одним і отримують допомогу та інші послуги в подвійному розмірі.

Ще один напрямок діяльності «JobcentrePlus» – програма допомоги колишнім доглядальникам (наприклад, тим, у кого трапилося горе, і хворий помер). Їм допомагають правильно оформити документи про смерть, надається психологічна і соціальна підтримка. На відміну від регулярних правил служби зайнятості, в соціальних програмах немає ніяких обмежень. Головне для працівників – врахування потреб клієнтів.

За допомогою такої різноманітної діяльності адміністрації міста і «JobcentrePlus» держава в графстві регулює 30% працевлаштування (для порівняння: у Німеччині в середньому – 35%). Низькі значення не свідчать про неефективність надаваних послуг, а швидше про те, що держава не прагне здійснювати контроль над зайнятістю (та й це в ринковій економіці робити небажано), а допомагає виключно тим, хто має значні проблеми у працевлаштуванні.

Програми надання допомог для безробітних у великій Британії є насправді різноманітними і дієвими. Вони часто отримують нові назви, хоча залишаються за суттю тими самими.

Література та джерела

1. Зверєва І.Д. Соціальна підтримка безробітної молоді / І.Д.Зверєва // Практична психологія та соціальна робота. – 1998. – №8. – С.26-28
2. Капська А.Й. Соціальна робота: Навчальний посібник / А.Й.Капська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 328 с.
3. Пазюк О. Проблеми безробіття в Україні / О.Пазюк та О.Пономарьова // Україна: аспекти праці. – 2004. – №2. – С.3-10
4. Скуратівський В. Основи соціальної політики: Навчальний посібник / В.Скуратівський, О.Палій, Е.Ліанова. – К.: МАУП, 2002. – 370 с.
5. Younghusband E. The Newest Profession: A Short History of Social Work / E.Younghusband. – London: Routledge, 1981. – 197 p.
6. Shanin T. The Idea of Progress / Theodor Shanin // M.Rahname, V.Bawtree. The Post-Development Reader. – London: Longman, 1996. – 187 p.
7. Hutton W. The State We're In / W.Hutton. – London: Longman, 1995. – 128 p.
8. Briggs A. The Welfare State in Historical Perspective / A.Briggs. – U.K.: Rognlien, 2005.
9. Munday B. The Old and the New Changes in Social Care in Central and Eastern Europe / B.Munday, G.Lane. – Canterbury, Kent: The European Institute of Social Services, Keynes College, 1998. – 192 p.
10. Bruce M. The Coming of the Welfare State / M.Bruce. – London: Basford LTD, 1968. – 137 p.
11. Baugh W. Introduction to Social and Community Care Services / W.Baugh. – Kent: Mackays of Chatham, 1994. – 242 p.
12. Neighbourhood Care and Social Policy / [Abrams P., Abrams S., Humphrey R., Snaith R.]. – London: HNSO, 1989. – 145 p.
13. Ezell M. Advocacy Practice of Social Workers Families in Society / M.Ezell // The Journal of Contemporary Human Services. Families International, 1994. – №75. – PP.36-47.
14. Knapp M. Care in the Community: Challenge and Demonstration / M.Knapp // Personal Social Services Research Unit. – Canterbury: University of Kent, 1992. – PP.22-28
15. Безробіття у Великобританії досягло рекордного рівня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://novynar.com.ua/business/75838>> – Загол. з екрану. – Мова укр.
16. Young P.Mastering Social Welfare / P.Young. – Basingstoke: Macmillan Press LTD, 1995. – P.107
17. Соціальна робота: Посібник [В.А.Поліщук, О.П.Бартош–Пічкач, Н.М.Горішна, Г.В.Лещук, О.Ю.Пришляк] / За ред. Н.Г.Ничкало. Тернопіль: ВАТ «ТВПК «ЗБРУЧ», 2010. – 330 с.
18. Praca socjalna. Czesc pierwsza: Wydanie Podrecznikowe / [W.Poliszczuk, N.Horiszna, O.Bartosz-Piczkar, O.Pryszkiak]. – Siemianowice Slaskie, 2011. – 273 s.
19. House of Commons. – Hansard, 2001.
20. Социальная работа и социальная политика (учебный сайт) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sizovai.ucoz.ru/index/sr_v_velikobritanii/0-21> – Загол. з екрану. – Мова рос.

В статье рассмотрены особенности социальной политики и социальной работы с безработными в Великобритании. Приведен пример успешно реализованных программ, направленных на преодоление безработицы в этой стране.

Ключевые слова: социальная политика, социальная работа, безработные, программы правительства.

The author of the article has considered the specificity of social policy and social work with the unemployed in the UK. An example of successfully implemented programmes to combat unemployment in the country has been provided.

Key words: social policy, social work, the unemployed, the government's programmes.